

BOŻENA GRONOWSKA

GŁOSA

do wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w sprawie Meier przeciwko Szwajcarii¹

Obowiązek wykonywania pracy przez więźniów, którzy osiągnęli wiek emerytalny nie narusza art. 4 ust. 3 lit. a Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Także bowiem w tym przypadku praca jest elementem systemu ich readaptacji społecznej, a poprzez aktywizowanie i stosowne wynagradzanie więźniów, normalizuje warunki odbywania kary pozbawienia wolności.

Problem „pracy przymusowej lub obowiązkowej” osób skazanych na karę pozbawienia wolności teoretycznie nie powinien budzić wątpliwości. Zarówno bowiem uniwersalne, jak i regionalne standardy ochrony praw człowieka regulują tę kwestię w sposób jednoznaczny, tj. wykluczający pracę wymaganą od więźniów z kategorii pracy przymusowej lub obowiązkowej². Potwierdzeniem tej konstatacji jest fakt, że – niezwykle wyczulony na kwestie penitencjarne – Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPCz) zajmował konsekwentne stanowisko aprobowane założenie art. 4 ust. 3 lit. a Europejskiej Konwencji Praw Człowieka z 1950 r. (KE). Zgodnie z treścią wskazanego przepisu, pojęcie pracy przymusowej lub obowiązkowej nie obejmuje „żadnej pracy, jakiej wymaga się zwykle w ramach wykonywania kary pozbawienia wolności orzeczonej zgodnie z postanowieniami artykułu 5 niniejszej konwencji lub w okresie warunkowego zwolnienia”. Natomiast powszechnie akceptowanym uzasadnieniem dla takiej regulacji była niewątpliwa wartość pracy skazanych w wymiarze readaptacyjnym (resocjalizacyjnym), ekonomicznym i normalizującym czas pobytu w zakładzie karnym. Nic dziwnego, że w stosunkowo nielicznych wyrokach dotyczących pracy więźniów w zbiorze orzecznictwa ETPCz podejmowano jedynie takie kwestie, takie jak dookreślenie kategorii „pracy zwykle wymaganej”; odpowiedniości pracy do kondycji zdrowotnej konkretnego więźnia

¹ Wyrok z dnia 9 lutego 2016 r., nr skargi 10109/14. Opublikowany w języku francuskim w bazie HUDOC (*Affaire Meier c. Suisse*, Arrêt, 9 février 2016).

² Por. art. 2 ust. 2 pkt. c Konwencji nr 29 MOP z 1930 r. dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej; art. 8 ust. 3 pkt. c (i) Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 r., Art. 4 ust. 3 pkt. a Europejskiej Konwencji Praw Człowieka z 1950 r., rt. 6 ust. 3 pkt. a Amerykańskiej Konwencji Praw Człowieka z 1969 r.

oraz wskazanie, że praca nigdy nie może stanowić dodatkowej sankcji oraz kwestia wynagrodzenia skazanego za wykonywaną pracę³.

Bezpośrednią przyczyną zainteresowania się wyrokiem w sprawie Meier przeciwko Szwajcarii jest jego precedensowy charakter z uwagi na rozpatrywany problem prawny. W wyroku tym ETPCz podjął się po raz pierwszy i – dodajmy – nieco kontrowersyjny, analizy pracy przymusowej więźnia, który osiągnął wiek emerytalny. Zasadnicze pytanie sprowadza się tutaj do tego, czy korzyści uzyskiwane z pracy (tej wykonywanej wyraźnie wbrew woli skazanego) mogą przeważać nad przysługującymi mu uprawnieniami emerytalnymi.

Skarżącym w prezentowanej sprawie jest 70-letni więzień, obywatel szwajcarski M. Beat Meier. W trakcie odbywania kary za czyny lubieżne wobec nieletnich w grudniu 2011 r. powód, po osiągnięciu wieku emerytalnego, zwrócił się z prośbą o zwolnienie go z obowiązku wykonywania pracy. Prośba ta nie została uwzględniona, natomiast M.B. Meier zdecydowanie i konsekwentnie odmawiał wykonywania przydzielonej mu pracy (w wymiarze 3 godzin dziennie, a w sumie 18 godzin i 20 minut tygodniowo). Praca ta miała być wykonywana odpłatnie i w grupie innych skazanych, w tym także takich, którzy osiągnęli wiek emerytalny. W związku z uporczywym uchylaniem się od świadczenia przydzielonej pracy, decyzją kompetentnych organów, M.B. Meier został w trybie sankcji umieszczony w surowszym reżimie penitencjarnym oraz pozbawiony możliwości korzystania z telewizji i komputera przez okres 14 dni. Składane przez powoda kolejne odwołania do sądów krajowych nie przyniosły pozytywnego rezultatu i ostatecznie 26 stycznia 2014 r. wniósł on skargę do ETPCz.

W jednomysłnej opinii sędziów ETPCz w sprawie M.B. Meiera nie doszło do naruszenia art. 4 ust. 3 lit. a KE, gdyż wyznaczona dla niego praca była dostosowana do jego wieku i faktycznych możliwości fizycznych. Pewnie nie byłoby w tym nic szokującego, gdyby nie niektóre z argumentów, jakimi sędziowie europejscy posłużyli się w uzasadnieniu swojego wyroku. W większości posłużono się bowiem tradycyjną argumentacją, nawiązującą do:

- celu pracy przymusowej osób pozbawionych wolności (czynnik redukujący szkodliwe skutki pozbawienia wolności oraz dający szansę na odpowiednią aktywność skazanego),
- natury konkretnie przydzielonej pracy (praca odpowiadająca kondycji zdrowotnej więźnia, w tym także uwzględnienie jego wieku),
- zakresu pracy przymusowej (w sensie wymiaru czasu pracy) oraz
- sposobu, w jaki ten typ pracy jest wykonywany (w odosobnieniu, czy wspólnie z innymi skazanymi oraz kwestia odpłatności za pracę).

Są to cztery podstawowe kryteria, którymi ETPCz zwykł kierować się w sytuacji kwestii spornych dotyczących art. 4 ust. 3 lit. a KE. W prezentowanej sprawie ETPCz ocenił pozytywnie każdy z analizowanych aspektów przydzielonej powodowi w trybie przymusowym pracy. I w tym właśnie kontekście nasuwają się wątpliwości, a nawet obiekcje. Nie ma nic niewłaściwego w tym, że ETPCz

³ Por. L. Garlicki (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Tom I, Komentarz do artykułów 1–18*, Warszawa 2010, s. 149–150.

w szczegółowych kwestiach penitencjarnych, w których brak jest niezbędnego konsensusu państw-stron KE, pozostawia im stosunkowo szeroki margines swobody oceny. Tak stało się także w niniejszej sprawie, gdyż w opinii sędziów ETPCz, brak jest jednolitego podejścia do kwestii praw emerytalnych więźniów w kontekście zlecania im pracy przymusowej.

Stwierdzenie to wydaje się jednak słabo uzasadnione. Po pierwsze, na potrzeby rozpatrywania sprawy M.B. Meiera ETPCz przeanalizował regulacje krajowe jedynie 28 państw-stron KE spośród wszystkich 47. Po drugie, nawet w tej niewielkiej grupie aż 16 państw respektowało uprawnienia emerytalne więźniów i w konsekwencji nie podlegali oni obowiązkowi pracy (Niemcy, Azerbejdżan, Belgia, Estonia, Finlandia, Węgry, Włochy, Łotwa, Litwa, Mołdawia, Portugalia, Zjednoczone Królestwo, Rosja, Słowacja, Szwecja i Ukraina). Natomiast w 12 pozostałych państwach kwestia sporna nie była wyraźnie uregulowana obowiązującymi przepisami, które ostateczną decyzję pozostawiały administracjom więziennym (Austria, Bośnia-Hercegowina, Bułgaria, Chorwacja, Irlandia, Luksemburg, Była Jugosławiańska Republika Macedonii, Polska, Rumunia, Serbia, Słowenia i Turcja).

Analiza porównawcza może faktycznie świadczyć o braku jednolitego podejścia do kwestii pracy przymusowej więźniów, którzy osiągnęli wiek emerytalny. Warto jednak podkreślić, że dla uzasadnienia konkluzji wyroku ETPCz potraktowanie jej w charakterze argumentu przeważającego jest pewnym „spłyleniem” problemu, a mówiąc bardziej dosadnie, chęcią utrzymania tradycyjnego podejścia do regulacji art. 4 ust. 3 lit. a KE.

Z całą pewnością trudno jest osiągnąć jednolite stanowisko w kwestiach tak newralgicznych, jak rynek pracy i wynikająca z niego oferta dla potencjalnych pracowników. Z oczywistych względów w państwach, w których sytuacja dotycząca zatrudnienia w ogóle, w tym także więźniów, jest komfortowa, nigdy nie będzie mogła być porównywana z państwami o dużym stopniu ogólnego bezrobocia. Takie warunki zawsze niekorzystnie przekładają się bowiem na sytuację więźniów, którzy z punktu widzenia prawa pracy stanowią grupę upośledzoną⁴. W takim przypadku oferta jakiegokolwiek pracy będzie prawdziwym dobrodziejstwem, jednak dla tych, którzy naprawdę jej potrzebują. Problemy tego typu nie mogą jednak usprawiedliwiać unikania podjęcia tematu i wyraźnego udzielenia odpowiedzi przez ETPCz odnośnie różnicowania sytuacji więźniów przed i po osiągnięciu wieku emerytalnego.

Krytyczną ocenę stanowiska wyrażonego w głosowanym orzeczeniu uzasadnia także zbagatelizowanie przez ETPCz nowych standardów penitencjarnych, w tym zwłaszcza tych opracowanych w ramach Rady Europy. Po pierwsze, jest to w sposób wyraźny sprzeczne ze zdecydowanym stanowiskiem ETPCz odnośnie konieczności traktowania KE, jako „instrumentu żywego, który musi być interpretowany

⁴ Przykładowo na temat przymusowego zatrudniania więźniów w Polsce pisze szerzej E. Dawidziuk, *Traktowanie osób pozbawionych wolności we współczesnej Polsce na tle standardów międzynarodowych*, Warszawa 2013, s. 158–185; por także I. Budzyńska, *Praca więźniów w wybranych krajach Europy i Ameryki Północnej*, Raport nr 166, sporządzony na zlecenie Biura Studiów i Ekspertyz z dnia 3 marca 1999 r. <http://biurose.sejm.gov.pl/teksty/r-166.htm> [dostęp: 9.07.2016].

w świetle okoliczności dnia współczesnego”⁵. Tylko bowiem dynamiczna wykładnia standardów pozwala na zapewnienie praw skutecznych, a nie teoretycznych. Ta istotna współczesność polityki penitencjarnej wyrażona została w najnowszej wersji Europejskich Reguł Więziennych z 2006 r. (ERW)⁶.

Po drugie natomiast, jest to obecnie jedyny dokument międzynarodowy dotyczący standardów więziennych, w którym w art. 105 ust. 2 wyraźnie zaznaczono, że „osoby skazane na karę pozbawienia wolności, którzy nie osiągnęli wieku emerytalnego (podkreśl. BG), mogą być zobowiązane do wykonywania pracy, stosownej do ich fizycznych i psychicznych możliwości, ocenianych przez lekarza”. Warto podkreślić, że tego typu regulacja pojawiła się po raz pierwszy w Europejskich Regułach Więziennych z 2006 r., a zatem stanowi najbardziej aktualne zalecenie adresowane do państw członkowskich Rady Europy. W oficjalnym komentarzu do ERW z 2006 r. podkreśla się fakt uregulowania znaczenia pracy więźniów aż w trzech różnych częściach dokumentu (Reg. 26, zawierająca ogólne gwarancje dla więźniów pracujących; Reg. 100 stanowiąca o prawie do pracy osób tymczasowo aresztowanych i wreszcie, wspomniana Reg. 105 dotycząca osób prawomocnie skazanych na karę pozbawienia wolności)⁷. Jest to zupełnie nowe podejście, w tym zwłaszcza wyartykułowanie w pierwszej kolejności podstawowych gwarancji dla więźniów pracujących w jednym ogólnym przepisie (Reg. 26), a następnie uściślenie dalszych kwestii w dwóch osobnych regułach (Reg. 100 i Reg. 105).

Natomiast w odniesieniu do najbardziej aktualnej dla niniejszych rozważań Reg. 100 we wspomnianym komentarzu zamieszczono następującą uwagę „Pomimo że administracja więzienna nadal może decydować o nadaniu pracy charakteru przymusowego, to podlega to ograniczeniom, w tym sensie, że warunki takiej pracy powinny być zgodne ze wszystkimi standardami oraz mechanizmami kontrolnymi, jakie stosowane są w społeczności zewnętrznej”⁸. Choć brak tu zatem odniesienia *expressis verbis* do limitowania przymusu pracy w związku z faktem osiągnięcia wieku emerytalnego, to i tak intencje Autorów ERW z 2006 r. są bardzo czytelne. Wszędzie tam, gdzie jest to możliwe prawa więźniów, które nie kolidują z prawidłowym funkcjonowaniem zakładu karnego i realizowanym przez niego programem, powinny odpowiadać prawom osób znajdujących się na wolności. Z całą pewnością osiąganie wieku emerytalnego, jako fakt obiektywny, mieści się w kategorii praw ogólnych.

W swoim uzasadnieniu ETPCz oczywiście przywołał ten przepis, jednak uznał go za niewiążący w sensie prawnym (*soft law*), a zatem nie obligujący państw-stron KE do modyfikacji własnych regulacji penitencjarnych. Konkluzja ta budzi

⁵ To bardzo często powtarzane w orzecznictwie ETPCz sformułowanie pojawiło się po raz pierwszy w sprawie *Tyrer przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, wyrok z 25 kwietnia 1978 r., nr skargi 5856/72, § 31.

⁶ *Recommendation Rec(2006)2 of the Committee of Ministers to member states on the European Prison Rules, adopted on 11 January 2006 at the 952nd meeting of the Ministers' Deputies* – tekst dostępny na stronie www.coe.int [dostęp: 9.07.2016].

⁷ *Commentary to Recommendation Rec(2006)2 of the Committee of Ministers to member states on the European Prison Rules*, s. 12 – tekst dostępny na <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting> [dostęp: 9.07.2016].

⁸ *Ibidem*, s. 40.

zdziwienie, gdyż w wielu sprawach ETPCz wspierał swoją argumentację poprzez sięganie do standardów zalecanych przez organy statutowe Rady Europy (Komitet Ministrów, Zgromadzenie Parlamentarne).

W literaturze słusznie podkreśla się, że jest to pierwszy przypadek ewidentnego umniejszenia roli ERW w orzecznictwie ETPCz, w sensie uznania wskazanej reguły jako „nie ustanawiającej homogenicznego reżimu”⁹. Musi to budzić mieszane odczucia, bowiem od początku swego istnienia, wcześniejsze wersje Europejskich Reguł Więziennych (1973, 1987) traktowane były przez organy kontrolne KE (tj. działającą do 1999 r. Europejską Komisję Praw Człowieka oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka) jako „faktyczny kodeks traktowania więźniów”¹⁰. Uwaga ta dotyczy także Europejskiego Komitetu Przeciwko Torturom, co w konsekwencji doprowadziło do tego, że status ERW uległ znacznemu wzmocnieniu¹¹. W literaturze przedmiotu podkreślano natomiast to, że europejskie standardy więzienne powinny być należycie uwzględniane w praktykach krajowych, gdyż są „zakorzenione w koncepcji prawa, która jest wspólna dla państw członkowskich Rady Europy”¹². W tym także kontekście, wyrażona w głosowanym wyroku opinia ETPCz w sposób rażący odbiega od dotychczasowego traktowania Europejskich Reguł Więziennych w obrębie dorobku normatywnego Rady Europy.

Zasadnicze zastrzeżenia dotyczą także braku wątpliwości ETPCz co do celu pracy przymusowej więźniów, którzy osiągnęli wiek emerytalny. Praca tego typu jest niewątpliwym dobrodziejstwem dla tych, którzy jej potrzebują np. ze względów finansowych, przyuczenia się do zawodu, czy choćby tzw. normalizacji życia w izolacji więziennej¹³. W znacznej mierze wskazane „dobrodziejstwa” pracy przymusowej dotyczą jednak osób, które nie przekroczyły wieku emerytalnego. W przypadku tych drugich natomiast, bardziej „ludzkie i humanitarne” byłoby uwzględnienie woli konkretnego więźnia. Trudno zatem zaakceptować aprioryczne założenie, że osoba w wieku 70 lat nie ma np. prawa do zmęczenia, czy braku zainteresowania narzuconym jej wysiłkiem. Oczywiście, nic nie stoi na przeszkodzie dobrowolnemu zaangażowaniu się takiego skazanego w zaoferowaną mu pracę. Wszak *volenti non fit injuria*.

Znamienne jest to, że wszystkie współczesne międzynarodowe standardy penitencjarne eksponują zasadę normalizacji wykonania kary pozbawienia wolności¹⁴. Pojęcie to traktować należy wielowymiarowo. W części dotyczącej Zasad podstawowych ERW z 2006 r. kwestię tę należy łączyć z dwiema regułami, tj. regułą 5, zgodnie

⁹ Por. *Case and Comment, Compulsory work in prison, Meier v Switzerland (Application No. 10109/14, „European Human Rights Law Review” 2016, issue 3, s. 312–313.*

¹⁰ D. Gajdus, B. Gronowska, *Europejskie standardy traktowania więźniów*, Toruń 1998, s. 35.

¹¹ *Commentary to Recommendation Rec(2006)2, op. cit.*, s. 2.

¹² K.J. Neale, *The European Prison Rules: context, philosophy and issues*, „Prison Information Bulletin”, Strasbourg, June 1992, no 16, s. 5–6. Nawiasem mówiąc, bardzo podobnie odnoszono się do Minimalnych Reguł Więziennych ONZ z 1955 r., które w literaturze nieco na wyrost porównywano z międzynarodowym prawem zwyczajowym – por. K. Poklewski-Kozieł, *Prawa więźnia w świetle reguł międzynarodowych oraz ustawodawstwa polskiego*, [w:] *Prawa człowieka. Model prawny*, Ossolineum 1991, s. 586–587.

¹³ Por. szerzej P.R. Williams, *Treatment of Detainees. Examination of Issues Relevant to Detention by the United Nations Human Rights Committee*, Geneva 1990, s. 38–40.

¹⁴ M. Platek, *Europejskie Reguły Więzienne z 2006 r.*, „Państwo i Prawo” 2008, z. 2, s. 3–4.

z którą normalizacja warunków życia w jednostkach penitencjarnych sprowadza się do tego, aby życie w więzieniu odpowiadało, tak dalece, jak jest to tylko możliwe, pozytywnym aspektom życia w społeczeństwie. Z tą zasadą ściśle koresponduje reguła 6, stanowiąca, że „Każde pozbawienie wolności jest prowadzone tak, by ułatwić osobom pozbawionym wolności reintegrację w wolnym społeczeństwie” (zasada uwłasnowolnienia skazanych, w sensie możliwości decydowania o sobie i ponoszenia konsekwencji dokonywanych wyborów)¹⁵. Oprócz szerokich kontaktów ze światem zewnętrznym oraz odpowiednio zróżnicowanej oferty w zakresie życia w jednostce penitencjarnej, normalizacja oznacza minimalizowanie granicy pomiędzy wolnością a jej pozbawieniem. Innymi słowy mówiąc uwięzienie zgodnie z prawem nie powinno być równoznaczne z luką w życiorysie jednostki osadzonej w zakładzie karnym.

Swoistym *credo* prawa praw człowieka w odniesieniu do osób pozbawionych wolności jest stwierdzenie, że więzień odbywający karę traci tylko tyle praw, ile pozbawiono go w prawomocnym wyroku. Dopuszczalne są w tym przypadku jedynie tzw. ograniczenia domniemane (ang. *implied limitations*), a więc te wymuszone przez sam fakt umieszczenia w izolacji penitencjarnej (np. prawo do swobodnego kontaktu ze światem zewnętrznym, prawa polityczne, czy poszanowanie życia prywatnego). Oznacza to zatem, że pobyt w zakładzie karnym nie pozbawia skazanego wszystkich praw, a jedynie może prowadzić do ograniczeń (legalnych, celowych i proporcjonalnych) w zakresie ich swobodnej realizacji. W odniesieniu do praw związanych z faktem osiągnięcia przez więźnia wieku emerytalnego, raczej trudno byłoby znaleźć w pełni obiektywne argumenty przemawiające za ich ograniczeniem, czy wręcz pozbawieniem.

W tym także kontekście brak jest racjonalnego uzasadnienia dla odbierania więźniom uzyskanych przez nich praw emerytalnych i traktowanie na równi ze skazanymi, na których ciąży ogólny obowiązek świadczenia pracy.

BIBLIOGRAFIA

- Amerykańska Konwencja Praw Człowieka z 22 listopada 1969 r.
Case and Comments, Compulsory work in prison, Meier v Switzerland (Application No. 10109/14, „European Human Rights Law Review” 2016, issue 3.
- Dawidziuk E., *Traktowanie osób pozbawionych wolności we współczesnej Polsce na tle standardów międzynarodowych*, Warszawa 2013.
- Europejska Konwencja Praw Człowieka z 4 listopada 1950 r.
- Gajdus D., Gronowska B., *Europejskie standardy traktowania więźniów*, Toruń 1998.
- Garlicki L. (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Tom I, Komentarz do artykułów 1–18*, Warszawa 2010.
- Konwencja nr 29 MOP z 1930 r. dotycząca pracy przymusowej lub obowiązkowej.
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 16 grudnia 1966 r.
- Neale K.J., *The European Prison Rules: context, philosophy and issues*, „Prison Information Bulletin”, Strasbourg, June 1992, no 16. K.

¹⁵ *Ibidem*, s. 13.

- Płatek M., *Europejskie Reguły Więzienne*, „Państwo i Prawo” 2008, z. 2.
- Poklewska-Kozieł K., *Prawa więźnia w świetle reguł międzynarodowych oraz ustawodawstwa polskiego*, [w:] *Prawa człowieka. Model prawny*, Ossolineum 1991.
- Williams P.R., *Treatment of Detainees. Examination of Issues Relevant to Detention by the United Nations Human Rights Committee*, Geneva 1990.
- Wyrok ETPCz w sprawie *Tyrer przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* z 25 kwietnia 1978 r., nr skargi 5856/72.
- Wyrok ETPCz w sprawie *Meier przeciwko Szwajcarii* z 9 lutego 2016 r., nr skargi 10109/14.

Strony internetowe

- Budżyńska I., *Praca więźniów w wybranych krajach Europy i Ameryki Północnej*, Raport nr 166, sporządzony na zlecenie Biura Studiów i Ekspertyz z dnia 3 marca 1999 r. <http://biurosej.gov.pl/teksty/r-166.htm> [dostęp: 9.07.2016].
- Commentary to Recommendation Rec (2006)2 of the Committee of Ministers to member states on the European Prison Rules* z 2006 r. (2006)2 of the Committee of Ministers to member states on the *European Prison Rules* z 2006 r. tekst dostępny na <http://www.coe.int/t/dghl/standard-setting> [dostęp: 9.07.2016].
- Recommendation Rec(2006)2 of the Committee of Ministers to member states on the European Prison Rules, adopted on 11 January 2006 at the 952nd meeting of the Ministers' Deputies* – tekst dostępny na stronie www.coe.int [dostęp: 9.07.2016].

GŁOSA DO WYROKU EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU PRAW CZŁOWIEKA W SPRAWIE MEIER PRZECIWKO SZWAJCARII

Streszczenie

We wskazanym wyżej orzeczeniu Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPCz) stwierdził jednomyślnie, iż wymaganie pracy od więźnia, który osiągnął wiek emerytalny i nie wyraża zgody na pracę, nie narusza art. 4 ust. 3 lit. a Europejskiej Konwencji Praw Człowieka z 1950 r. (EKPCz). Pogląd ten jest kontrowersyjny z dwóch powodów. Po pierwsze, ETPCz oparł swoją konkluzję na bardzo skromnym materiale prawnym porównawczym – 28 państw – stron EKPCz, spośród których i tak aż 16 respektowało uprawnienia emerytalne więźniów. Jest to zatem zbyt słaba podstawa dla przyznawania państwu stosunkowo szerokiego marginesu swobody oceny. Po drugie, ETPCz nie uwzględnił najnowszych zalecanych standardów penitencjarnych zawartych w Europejskich Regułach Więziennych z 2006 r. Właśnie w tym dokumencie, zgodnie z treścią Reg. 105 ust. 2 stwierdzono wyraźnie, że osiągnięcie wieku emerytalnego przez więźnia zwalnia go z wykonywania pracy przymusowej. W opinii Autorki konkluzja wyroku ETPCz nie jest kompatybilna z zasadą normalizacji, która współcześnie jest wiodącym wyznacznikiem nowoczesnego i respektującego prawa człowieka systemu więziennictwa.

Słowa kluczowe: praca przymusowa więźniów, wiek emerytalny, zasada normalizacji warunków życia w więzieniu, ograniczenia domniemane, szeroki margines swobody oceny państw w sprawach penitencjarnych, Europejskie Reguły Więzienne z 2006 r.

GLOSS ON THE JUDGEMENT OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN THE CASE OF MEIER V. SWITZERLAND

Summary

In the above-mentioned judgement, the European Court of Human Rights (ECtHR) concluded unanimously that compulsory work of a prisoner who reached the retirement age and did not agree to work does not violate Article 4 § 3.a of the European Convention on Human Rights of 1950 (ECHR). This standpoint seems controversial due to two reasons. Firstly, the ECtHR based its opinion upon the relatively modest comparative research, i.e. 28 states-parties to the ECHR, among which still 16 respected the retirement age of prisoners and do not require the compulsory work of such persons. Thus, the comparative foundation is simply too weak for acceptance of the wide margin of appreciation of the states concerned. Secondly, the ECtHR did not take into proper account the newest recommended penitentiary standards, as are covered by the European Prison Rules of 2006. In accordance with Rule 105.2, exactly in this document, there is an expressive statement that the attainment of retirement age by a particular prisoner eliminates the possibility of compulsory work on his/her part. In the author's opinion, the conclusion of the ECtHR expressed in its judgement is not compatible with the principle of normalization of prison life. From the present-day perspective this principle creates the basic characteristic of modern prison system, which duly respects human rights.

Key words: compulsory work of prisoners, retirement age, principle of normalization of prison life, implied limitations, the state's wide margin of appreciation in the penitentiary matters, European Prison Rules of 2006